

Příloha SPR. ÚS 827/24-2 INF

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2517/08 ze dne 24. 2. 2009

Nález Ústavního soudu - I. senátu složeného z předsedy senátu Františka Duchoně a soudců Vojena Güttlera a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) - ze dne 24. února 2009 sp. zn. I. ÚS 2517/08 ve věci ústavní stížnosti S. Z. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2008 sp. zn. 5 To 279/2008 o zamítnutí stěžovatelovy stížnosti a proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 28. 5. 2008 sp. zn. 24 Nt 3/2008, jímž byl zamítnut stěžovatelův návrh na povolení obnovy řízení, v němž byl stěžovatel uznán vinným trestným činem loupeže a odsouzen k trestu odnětí svobody.

I. Postupem porušujícím čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2008 sp. zn. 5 To 279/2008 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 28. 5. 2008 sp. zn. 24 Nt 3/2008 porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces, garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění

I.

1. Včas a co do ostatních náležitostí řádně podanou ústavní stížností napadl stěžovatel v záhlaví specifikovaná rozhodnutí obecných soudů. V ní uvedl, že byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 21. 12. 2005 sp. zn. 21 T 78/2005 ve spojení s rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2006 sp. zn. 67 To 144/2006 uznán vinným ze spáchání trestného činu loupeže podle § 234 odst. 1 trestního zákona ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 trestního zákona, za což mu byl uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let. Uvedeného trestného činu se měl stěžovatel dopustit tím, že dne 7. 10. 2004 kolem 17:00 hod. v Praze 9 - Újezd nad Lesy, v ulici Novosibřinské 588, maskovaný čepicí a punčochou přetaženou přes hlavu, vstoupil do pobočky České spořitelny a. s., kde přistoupil k přepážce č. 2 a pistolí, kterou měl v ruce, namířil na zaměstnankyni spořitelny A. V. se slovy: "Toto je přepadení, chci peníze!" po ní požadoval vydání finanční hotovosti. Poté, co mu sdělila, že má na přepážce nainstalovaný časový zámek a žádnou hotovost při sobě nemá, přistoupil k přepážce č. 1, kde pistolí namířil na zaměstnankyni spořitelny H. J. a se slovy: "Toto je přepadení, chci peníze!", opět požadoval vydání finanční hotovosti, na což z obavy před splněním hrozby střelnou zbraní svědkyně J. zareagovala tak, že mu vydala čtyři sáčky s kovovými mincemi v celkové hodnotě 700,- Kč, které z přepážky sebral, a z pobočky i s finanční hotovostí uprchl, přičemž před Českou spořitelnou nasedl do zde zaparkovaného osobního motorového vozidla tovární značky ŠKODA Favorit, tmavě červené barvy, opatřeného odcizenou registrační značkou 4A0 8509, ve kterém čekala druhá dosud neztotožněná osoba, a poté společně odjeli s uvedeným vozidlem z místa činu neznámo kam, společným jednáním tak České spořitelně, a. s., se sídlem Praha 9, Novosibřinská 588, způsobili škodu v celkové výši 1 400 Kč.

2. Dne 7. 1. 2008 podal obhájce za odsouzeného a v jeho prospěch návrh povolení obnovy řízení v této věci, neboť po nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku vyšel najevo důkaz soudu dříve neznámý, který by mohl sám o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině. Návrh na povolení obnovy řízení byl odůvodněn především tím, že v průběhu doby od vydání pravomocného rozsudku o vině a trestu se podařilo opatřit důkaz související přímo se skutkovým dějem. Jím byl znalecký posudek z oboru kriminalistiky, specializace forenzní biomechaniky, vypracovaný dne 17. 12. 2007 soudním znalcem prof. PhDr. J. S., DrSc. Znalecký úkon je zapsán pod pořadovým číslem 343-60/2007 a cílem vyžádání znaleckého posudku bylo určit tělesnou výšku pachatele loupežného přepadení banky, jehož pohyb byl zaznamenán na videozáznamu banky, a tak zjistit, zda osoba (postava) zaznamenaného pachatele je totožná s osobou odsouzeného, nebo zda se může jednat o dvě různé osoby. Podle závěrů tohoto znaleckého posudku byl pachatel předmětného loupežného přepadení vysoký 179,7 cm $\hat{\pm}$ 0,8 cm. Podle zprávy lékařky Vězeňské služby ČR Věznice Plzeň MUDr. K. ze dne 8. 2. 2008 činila výška stěžovatele 167,5 cm.

3. S ohledem na skutečnost, že stěžovatel byl v původním řízení uznán vinným především na podkladě znaleckého posudku z oboru antropologie, a jiné důkazy buď účast stěžovatele na skutku vyvracely nebo nepotvrzovaly, jevil se být znalecký posudek z oboru kriminalistika, specializace forenzní biomechanika,

jako zásadní, neboť se dle stěžovatele jedná o přímý stěžejní důkaz, který vyvrací vinu stěžovatele. Nově zpracovaný znalecký posudek obsahuje tedy novou skutečnost, a je proto důkazem soudu dříve neznámým, který by mohl sám o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými i dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině stěžovatele. Proto právní zástupkyně stěžovatele navrhla, aby byla povolena obnova řízení.

4. Obvodní soud pro Prahu 9 rozhodl tak, že stěžovatelův návrh na povolení obnovy řízení zamítl, neboť neshledal důvody pro povolení obnovy řízení podle § 278 tr. řádu. Své rozhodnutí soud odůvodnil tím, že nebyla prokázána existence nových skutečností či důkazů, které by byly natolik zásadního charakteru, že by ve spojení s již dříve známými důkazy a skutečnostmi mohly v daném řízení přivodit zásadní změnu předmětného rozhodnutí ve vztahu k otázce viny či trestu stěžovatele.

5. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost. Především namítal, že nový důkaz, znalecký posudek z oboru kriminalistiky, specializace forenzní biomechanika, výraznou měrou zpochybnil správnost skutkových zjištění učiněných v původním řízení, a navrhl, aby stížnostní soud napadené rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil nalézacímu soudu k dalšímu projednání a rozhodnutí nebo aby po zrušení stížností napadeného usnesení sám rozhodl o povolení obnovy řízení. Městský soud v Praze, jako soud stížnostní, však stížnost neshledal důvodnou a zamítl ji.

6. Stěžovatel v ústavní stížnosti dovedl, že napadenými rozhodnutími porušily obecné soudy jeho základní práva, a to právo na spravedlivý proces garantované čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále též jen "Listina"), dále tvrdí, že bylo porušeno ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny a dále mělo být porušeno ustanovení čl. 4 odst. 1, 2, 3 a 4 Listiny a čl. 8 (správně čl. 8 odst. 1) Listiny, dále právo na spravedlivý proces garantované čl. 6 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") a též měl být porušen čl. 1 Ústavy České republiky, dále právo na obhajobu, čl. 90 Ústavy a údajně další.

7. Stěžovatel má za to, že pro povolení obnovy řízení postačuje pouhá pravděpodobnost změny původního rozhodnutí, aniž by zákon vyžadoval v obnovovacím řízení vytváření zcela nového skutkového zjištění. Vytváření nových skutkových zjištění by se zjevně vymykalo předmětu obnovovacího řízení, neboť přijmout meritorní rozhodnutí o vině přísluší soudu teprve na základě výsledků nového "hlavního líčení", ve kterém musí být provedeny jak důkazy provedené v původním řízení, tak i nové důkazy, které vedly k povolení obnovy řízení. Ze znění ustanovení § 278 odst. 1 trestního řádu plyne, že soud při rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení nemůže hodnotit nově najevo vyšlé důkazy a skutečnosti ze stejného hlediska, jako při hlavním líčení, neboť soudu v obnovovacím řízení přísluší hodnocení důkazů pouze z hlediska jejich novosti a dále z hlediska jejich významnosti, tedy zda jsou samy nebo ve spojení se skutečnostmi nebo důkazy dříve známými schopny vést k novému rozhodnutí o vině a trestu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. 6 Tz 54/1964). Proto hodnocení důkazů v rámci obnovovacího řízení nemůže přesahovat zjištění, zda navrhovaný důkaz sám, nebo ve spojení s již provedeným dokazováním, by mohl vést v naznačených směrech k jinému rozhodnutí (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 7 Tz 3/1960, publikovaný pod č. 43/1960 Sb. rozh. tr.). Při splnění podmínek uvedených v § 278 odst. 1 trestního řádu je povolení obnovy řízení rozhodnutím "obligatorním", neboť ani při respektu k principu závaznosti a nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí nelze připustit, aby byl z trestného činu uznán obviněný vinným na základě skutkových zjištění, které se později ukážou mylnými.

8. Úkolem soudu v obnovovacím řízení tedy nebylo posuzovat vinu odsouzeného. Tímto úkolem a zároveň předmětem obnovovacího řízení bylo výlučně posoudit, zda se u předložených důkazů jedná o důkazy nové, v původním řízení neznámé, a zda jsou tyto důkazy způsobilé změnit původní skutková zjištění.

9. Znalecké posudky nově příbraného znalce obhajobou i nově příbraného ústavu tak, jak byly vypracovány a při veřejném zasedání stvrzeny, výraznou měrou zpochybnily správnost skutkových zjištění učiněných v původním řízení, zejména zpochybnily to nejpodstatnější, totiž možnou totožnost odsouzeného se zaznamenanou postavou pachatele loupeže. I při vzetí v úvahu údaje nejnepříznivějšího pro odsouzeného, zůstává totiž jeho výška stále menší, než u pachatele loupeže.

10. Nové posudky by nepochybně měly vliv na výrok o vině, pokud by došlo "k obnovenému hlavnímu líčení", tím spíše, že původní posudek antropologický "v sobě nenesl metrické hodnoty".

11. Vyhodnocení provedených důkazů soudem se však omezilo pouze na zpochybňování jejich správnosti proto, že znalci nedošli k jednoznačnému číselnému vyjádření výšky útočnicka (pachatele loupežného přepadení banky), který byl zachycen na videozáznamu banky. Tento postup nelze dle názoru stěžovatele považovat za souladný s ustanovením § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu. Není totiž podstatné, že se vypočtená výška pachatele ve dvou nových znaleckých posudcích vzájemně různí o cca 2 cm, podstatné je, že oba znalecké posudky uvedly takovou výšku pachatele, kterou za žádných myslitelných okolností nemohl mít v době činu stěžovatel.

12. Stěžovatel navíc zdůrazňuje, že byť by již samotný podstatný rozdíl mezi zjištěnou výškou osoby pachatele a odsouzeným byl důvodem k závěru, že odsouzený nemohl být totožný s pachatelem loupežného přepadení, i ostatní okolnosti, zejména fakt, že byl uznán vinným na základě nepřímých důkazů, jakož i stav dokazování zvětšují důležitost nového zjištění. Stěžovatel dále zdůraznil, že nebyl přistižen při činu ani bezprostředně po něm na místě činu či v jeho okolí, že k tvrzení o totožnosti stěžovatele s pachatelem došlo až po dvou letech po činu a na podkladě telefonického udání údajného televizního diváka, který chtěl či spatřoval ve stěžovateli pachatele přepadení, že žádný z přímých svědků neoznačil jednoznačně stěžovatele za osobu totožnou s pachatelem a že v původním rozhodování vycházel soud z velmi nepřesného a neověřitelného znaleckého posudku, ve kterém znalec konstatoval jen částečnou shodu morfologických znaků stěžovatele se znaky pachatele z nekvalitního videozáznamu a z fotografie stěžovatele staré 10 let. Navíc byly provedeny důkazy svědčící o tom, že se stěžovatel v době spáchání činu nacházel na jiném místě.

13. Teprve komplexní posouzení nově zjištěné skutečnosti - rozpor mezi výškou pachatele a stěžovatele v kontextu s chabým důkazním řetězcem a důkazy, které svědčily ve prospěch stěžovatele, by mohlo znamenat jiné rozhodnutí o vině stěžovatele.

14. Stěžovatel je toho názoru, že dodatečně zjištěná nová skutečnost, byť by vedla k jinému závěru o vině odsouzeného, sama o sobě neznamená vadnost či nesprávnost původního rozhodnutí. Správnost původního rozhodnutí vyplývá z tehdy známých skutečností a jejich tehdejšího možného zhodnocení soudem. Nová skutečnost navozuje novou situaci a vytváří tak nový pohled na důkazní řetězec, který nemohl být v minulosti prvoinstančnímu soudu znám. Právě z těchto důvodů, tedy z důvodů nutnosti rozhodovat na podkladě nově zjištěných skutečností zákonodárce uzákonil možnost obnovy řízení, neboť oprava rozhodnutí, byť původně správného na podkladě nových zjištěných skutečností, se jeví být důležitější pro podstatu spravedlivého procesu, než obecná potřeba neměnnosti pravomocných rozhodnutí.

15. Stěžovatel v souvislosti s podanou ústavní stížností poukazuje na ustanovení čl. 90 Ústavy, podle kterého je zaručeno poskytnutí ochrany práv jednotlivci, soud by tedy tuto premisu měl mít na vědomí vždy, když rozhoduje o právech jednotlivce. Dle názoru stěžovatele by se tedy rozhodování soudu, ať už jde o rozhodování v řízení o řádném nebo mimořádném opravném prostředku, nemělo ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce tím spíše, že se čl. 4 Ústavy staví základní práva pod ochranu soudní moci. A právě v tomto ohledu dle názoru stěžovatele soudy (prvoinstanční, odvolací) pochybily. Postup soudu nalézacího tedy nelze dle názoru stěžovatele považovat za souladný s ustanovením § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu.

16. Stěžovatel má za to, že nezávislost rozhodování orgánů činných v trestním řízení, zejména obecných soudů, se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesněprávním a hmotněprávním rámci. Procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a následujících Listiny i z čl. 1 Ústavy. Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 Listiny, čl. 1 Ústavy) a vylučujícím libovůli při rozhodování je i povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit; v trestním řízení odůvodnit způsobem souladným – v případě usnesení - s ustanovením § 134 odst. 2 trestního řádu, podle kterého je v odůvodnění třeba zejména uvést skutečnosti, které byly vzaty za prokázané, důkazy, o něž se skutková zjištění opírají, úvahy, jimiž se rozhodující orgán řídil při hodnocení provedených důkazů, jakož i právní úvahy, na jejichž základě posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. V případě, kdy odůvodnění např. neobsahuje konkrétní důkazy, nýbrž pouze odvolání na obsah spisu, jakož i v případě, kdy je posuzované rozhodnutí soudu pro nedostatek důkazů a pro

nesrozumitelnost nepřezkoumatelné, jsou dle stěžovatele právní závěry soudu porušením ústavního principu zákazu libovůle.

17. Stěžovatel je názoru, že stížnostní soud nepřezkoumal napadené rozhodnutí řádně, když dospěl k nesprávnému závěru, že podané stížnosti nelze přiznat důvodnost, přičemž se ani nezabýval námitkami, které byly ve stížnosti uvedeny. Podle stěžovatele je napadené rozhodnutí stíženo vadou nedostatečné odůvodněnosti. Za nedostatečnou odůvodněnost lze považovat i vadné odůvodnění, odporující smyslu toho, o čem mělo být rozhodováno, popřípadě tomu, co mělo být posuzováno.

18. V posuzovaném případě z odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně a zejména z odůvodnění rozhodnutí stížnostního soudu nelze dovodit, na jakém skutkovém základě oba soudy dospěly k závěru, že neshledaly podmínky pro povolení obnovy řízení ve smyslu ustanovení § 278 odst. 1 trestního řádu, a proč byl návrh na obnovu zamítnut a následně zamítnuta i stížnost stěžovatele proti zamítnutí návrhu na obnovu řízení jako nedůvodná.

19. Stěžovatel má za to, že nedostatek důkazů byl soudy nahrazen pouhou libovolnou úvahou postrádající zákonný podklad a podklad v provedených důkazech, tím spíše, že v jeho prospěch byly provedeny dva znalecké posudky, z nichž jeden byl dokonce ústavní, podaný na základě opatření soudu.

20. Stěžovatel ze všech uvedených důvodů a s ohledem na tvrzené porušení výše uvedených základních práv navrhl, aby Ústavní soud obě napadená rozhodnutí zrušil.

21. Na základě výzvy Ústavního soudu se k podané ústavní stížnosti vyjádřili účastníci řízení. Předseda příslušného senátu Obvodního soudu pro Prahu 9 ve svém vyjádření zcela odkázal na odůvodnění obsažené v písemném vyhotovení rozhodnutí.

22. Předsedkyně příslušného senátu Městského soudu v Praze se k ústavní stížnosti vyjádřila tak, že se rovněž plně odvolala na závěry napadeného rozhodnutí, které považuje za zcela správné, učiněné v souladu s předchozími rozhodnutími soudů prvního a druhého stupně, včetně Nejvyššího soudu.

II.

23. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele a účastníků řízení rovněž vyžádal spis Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 21 T 78/2005, jehož součástí byl i spis sp. zn. 24 Nt 3/2008. Z něj zjistil další relevantní skutečnosti, podstatné pro posouzení tvrzeného porušení základních práv stěžovatele.

24. Stěžovatel spolu s návrhem na obnovu řízení předložil nový znalecký posudek, jako nový důkaz. Šlo o znalecký posudek z oboru kriminalistiky, specializace forenzní biomechanika, vypracovaný dne 17. 12. 2007 soudním znalcem prof. PhDr. J. S., DrSc., znalecký úkon je zapsán pod pořadovým číslem 343-60/2007 (č. l. 5). Cílem tohoto znaleckého posudku bylo určit tělesnou výšku pachatele loupežného přepadení banky, jehož pohyb byl zaznamenán na videozáznamu banky, a tak zjistit, zda osoba zaznamenaná na videozáznamu je totožná s osobou odsouzeného, nebo zda se může jednat o dvě různé osoby.

25. Podle závěrů tohoto znaleckého posudku byl pachatel předmětného loupežného přepadení vysoký 179,7 cm $\hat{A}\pm$ 0,8 cm (č. l. 10). Znalec dále uvedl, že uvedená výška postavy je včetně bot, nasazené čepice a mírného nahrbení postavy při chůzi. Uvažuje-li o spodní hranici tolerance (2 %), pak skutečná "vojenská tělesná výška" je 182,5 cm. Odečtou-li se od této výšky tloušťka podrážek a pokrývka hlavy - lze stanovit tělesnou výšku osoby - 180 cm.

26. Na č. l. 15 spisu je založeno sdělení VS ČR ze dne 8. 2. 2008, dle něhož výška stěžovatele je 167,5 cm - měřeno ve VS ČR Praha - Pankrác.

27. Na č. l. 23 spisu je založeno opatření předsedy senátu ve věci obnovy řízení, jímž přibírá znalecký ústav, a to Vysokou školu Karlovy Vary, o. p. s., Ústav kriminalistiky a forenzních disciplín, k vypracování revizního posudku z oboru kriminalistiky, odvětví forenzní biomechaniky, zadává znalecké určení tělesné výšky osoby zachycené na videozáznamu předmětného loupežného přepadení, dále žádá o přezkoumání

znaleckého posudku soudního znalce prof. PhDr. J. S., DrSc., ze dne 13. 11. 2007, jakož i přezkoumání vyjádření znalce D. D. při veřejném zasedání.

28. Revizní znalecký posudek ústavu stanovil výšku osoby zachycené na videozáznamu na 177,9 cm s odchylkou 2,5 cm (č. l. 46). Stávající tělesná výška stěžovatele je dle tohoto znaleckého posudku 169,5 cm (č. l. 48), stěžovatel obutý a s volně nasazenou čepicí měřil 174 cm. Odborná úroveň znaleckého posudku prof. S. byla hodnocena jako odpovídající použitým metodám. Zjištění výšky "zájmové osoby" je v zásadě v souladu se závěry revizního posudku (č. l. 51); oproti tomu byly závěry znalce D. Dvořáka opakovaně zpochybněny (č. l. 52-53).

III.

29. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], přistoupil k jejímu meritornímu projednání, a to bez nařízení ústního jednání při dodržení podmínek § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, a dospěl k závěru, že je důvodná.

30. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je jen ochrana ústavnosti a nikoliv "běžné" zákonitosti (čl. 83 Ústavy). Ústavní soud není povolán k přezkumu správnosti aplikace "jednoduchého" práva, a může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva či svobody [§ 72 odst. 1 písm. a) zákona ve spojení s čl. 1 a 10 a dále čl. 3 Ústavy], protože základní práva a svobody vymezují nejen rámec normativního obsahu, ale také rámec interpretace a aplikace norem "jednoduchého" práva. Svévole při aplikaci (např. nerespektováním kogentní normy) anebo interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý právní formalismus), pak znamenají porušení základního práva či svobody (např. nálezn sp. zn. I. ÚS 558/01, N 136/31 SbNU 205).

31. Právní stát, kterým Česká republika podle čl. 1 odst. 1 Ústavy má být, je takový stát, v němž je veřejná moc - tedy i soudnictví - vázáno právem. V právním státu je moc omezena za účelem ochrany občanů před výkonem libovůle či svévole ze strany státu. Právní stát v moderním pojetí je zaměřen na nastolení a udržení materiálně spravedlivého stavu. Právní státnost je jak důležitým elementem demokracie, tak předpokladem pro nerušený výkon základních práv jednotlivými osobami, jimž je inherentní lidská důstojnost, z níž pak lze existenci jednotlivých základních práv odvodit a dále z ní lze dovodit (krom dalších principů - např. zákaz diskriminace) i zákaz libovůle (svévole), který takto doktrinárně odůvodněn našel výraz ve znění čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

32. Na rozdíl od moderního materiálního právního státu založeného na ideji spravedlnosti vyžaduje formální právní stát (první zmínka je obsažena v díle R. v. Mohla, Die deutsche Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates, 1834), předchůdce materiálního právního státu, aby každý úkon státní moci byl činěn na základě právní normy přijaté státem; jinými slovy formální právní stát je stát, v němž vládne zákon přijatý v souladu s ústavně předepsanou procedurou. Jen zákon stanoví kompetence jednotlivých státních orgánů, zatímco pravomoc jednotlivých tří složek státní moci vymezuje Ústava.

33. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 52/03 (N 152/35 SbNU 117; č. 568/2004 Sb.) Ústavní soud uvedl: "Podle Ústavního soudu je nutné trvat na rozlišování pravomoci a kompetence. Pravomocí státního orgánu je třeba chápat samotnou realizaci státní moci v příslušné formě (tj. ve formě normotvorné nebo individuálně rozhodovací), zatímco kompetence jsou již zcela konkrétním věcným vymezením otázek realizovaných v procesu výkonu pravomoci."

34. Úkony orgánu státu učiněné mimo jeho zákonné kompetenční vymezení jsou úkony učiněnými ultra vires, a jedná se o úkony defektní. Soud se dopustí jednání ultra vires v případech, kdy si svévolně, tj. bez opory v zákoně, rozšíří svou jurisdikci anebo pokud nevykonává řádně svěřenou mu diskreci. Rozsah jurisdikce soudu je vymezován skrze jednotlivé typy řízení.

IV.

35. Za klíčovou otázku v dané věci považuje Ústavní soud vyjasnění účelu řízení o povolení obnovy, a tím jeho odlišení od účelu obnoveného řízení.

36. Účel řízení o povolení obnovy původního řízení, které bylo skončeno pravomocným odsuzujícím rozhodnutím, sleduje odstranění justičního omylu. Veřejný zájem na správném, a proto i spravedlivém trestněprávním rozhodnutí stojí nad veřejným zájmem na právní jistotě, ztotožněné s pravomocným, a proto zásadně nenapadnutelným původním rozhodnutím. Řízení o povolení obnovy v souladu s aprobační provedenou ústavním pořádkem prolamuje právní moc původního rozhodnutí, jakož i zákaz vedení opakovaného řízení pro týž skutek (čl. 40 odst. 5 Listiny, čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě).

37. Podle ustanovení § 278 odst. 1 tr. ř. se povolí obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost nebo k poměrům pachatele nebo by uložený druh trestu byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.

38. Relevantní jsou takové skutečnosti nebo důkazní prostředky, kterými jsou zpochybňovány usvědčující důkazy provedené v původním řízení. Znalecký posudek, který obsahuje nové skutečnosti anebo využívá nové vědecké metody, které vedou k jinému skutkovému závěru, je třeba považovat za vhodný důkazní prostředek. Oproti tomu nelze považovat za skutečnosti soudu dříve neznámé ty, které nalézací soud v původním řízení nebral v úvahu, neboť je považoval za nepodstatné. Názor nalézacího soudu ohledně relevance takových skutečností a důkazů nemůže být korigován v řízení o povolení obnovy řízení.

39. Řízení o povolení obnovy řízení sestává ze zkoumání přípustnosti návrhu (aditivní řízení) a zkoumání odůvodněnosti návrhu (probatorní řízení). Soud tak nejprve zkoumá formální náležitosti návrhu na povolení obnovy, dále se musí zabývat tím, zda jsou tvrzeny tr. řádem předvídané důvody pro povolení obnovy řízení, a konečně zkoumá odůvodněnost návrhu, tj. zda jsou uváděné skutečnosti a důkazy způsobilé k tomu, aby bylo v obnoveném řízení možno dosáhnout pro obviněného příznivějšího rozhodnutí. Způsobilost nově předkládaných skutečností a důkazů změnit návrhem na povolení obnovy zpochybňované rozhodnutí je třeba hodnotit ve vztahu ke skutečnostem a důkazům, na jejichž základě soud utvořil skutková zjištění, nelze je hodnotit izolovaně. Hodnocení způsobilosti předkládaných důkazů se má však pohybovat v rovině pravděpodobnosti. Soud rozhodující o povolení obnovy si nesmí atrahovat definitivní posuzování předkládaného důkazu v kontextu důkazů již provedených v původním řízení, a tím méně tento soud smí provádět sponte sua další dokazování, jehož účelem by bylo učinit konečný závěr o vině či trestu pod zorným úhlem nového důkazu. Jen v mezích této restriktce lze také přistoupit k výkladu ustanovení § 282 odst. 1 tr. řádu. Soudce rovněž nesmí v řízení o povolení obnovy řízení nahrazovat činnost státního zástupce co do vyhledávání usvědčujících důkazů tak, aby nezpochybnil svou nestrannost. Jinými slovy, i při prověřování nového důkazu musí soud postupovat nestranně do té míry, aby jeho nestrannost byla seznatelná i vnějším světem. V řízení o povolení obnovy řízení je soudce povinen respektovat všechna základní práva pojící se obecně s řízením trestním [viz nálezn. sp. zn. III. ÚS 95/99, N 165/16 SbNU 215, podle kterého: "Postupem soudů obou stupňů tak nebylo respektováno namítané ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, když toto ustanovení je nutno vztáhnout i na postup soudů rozhodujících o obnově (trestního) řízení."].

40. Pro potřeby rozhodnutí o tom, zda povolit obnovu řízení, musí být hodnoceny tvrzené skutečnosti a navržené důkazy. Toto hodnocení ale nesmí přesahovat rámec zjištění, zda je pravděpodobné, že tvrzená skutečnost či nový důkaz sám anebo ve spojení s již provedeným dokazováním by mohl přivodit změnu rozhodnutí. Výsledkem hodnocení nemůže a nesmí být nové, změněné skutkové zjištění (viz bod 39). Skrze uvedené hodnocení je třeba dosáhnout určitého stupně pravděpodobnosti či důvodného předpokladu pro očekávání, že změna rozhodnutí je možná. Jinými slovy: Jde o posouzení otázky, zda nové skutečnosti nebo důkazy jsou způsobilé, samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými soudu či jiným orgánům činným v trestním řízení již dříve, odůvodnit jiné, tj. pro stěžovatele příznivější rozhodnutí. Toto zkoumání spočívá v porovnání důkazů dosud provedených a dosavadních skutkových zjištění s důkazním významem nových skutečností, resp. nových důkazů (rozh. č. 40/1956 Sb. rozh. tr.). Pokud by bylo možno dospět k vysokému stupni pravděpodobnosti, resp. plně odůvodněnému předpokladu (není tedy nutná absolutní jistota v tomto směru) o tom, že by na základě nových skutečností a důkazů mohlo dojít ke změně původního rozhodnutí, je namíste rozhodnout o povolení obnovy (rozh. č. 43/1960 Sb. rozh. tr.).

41. Účelem řízení o povolení obnovy řízení naopak není přezkoumávání zákonnosti, popř. odůvodněnosti původního rozhodnutí. Stejně tak není účelem řízení o povolení obnovy řízení posuzovat vinu odsouzeného. Posuzování těchto otázek v rámci řízení o povolení obnovy řízení zřetelně překračuje účel tohoto řízení, překračuje zákonem (tr. řádem) mu vymezený procesní rámec, a pokud se tak stane, jde o jednání ultra vires, které sebou nese dopady (zásahy) do základních práv stěžovatele v důsledku svévole (viz bod 31).

V.

42. Napadená rozhodnutí obecných soudů zřetelně vykročila ze zásad svrchu uvedených, které je třeba respektovat při výkladu příslušných ustanovení tr. řádu upravujících řízení o povolení obnovy řízení (§ 277 až 289 a zejména § 278 odst. 1 a § 282 tr. řádu). V tomto, co do kvality ultra vires vybočení obecných soudů, resp. soudu prvního stupně, které však stížnostní soud nenapravit, nalézá Ústavní soud porušení čl. 2 odst. 2 Listiny, který státní moci přikazuje, že smí být uplatňována jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví, řečí základních práv - nalézá Ústavní soud v tomto postupu svévoli ústící v porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý proces, které garantuje čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. čl. 6 Úmluvy.

43. V daném případě se totiž prvoinstanční soud při posuzování, resp. hodnocení stěžovatelem předloženého nového znaleckého posudku z oboru kriminalistika, forenzní biomechanika, zpracovaného prof. S. k výšce osoby zachycené videokamerami při páčání skutku, za který byl odsouzen stěžovatel, neomezil jen na zjištění pravděpodobnosti, s níž by tento posudek při porovnání se skutkovými závěry učiněnými na základě důkazů provedených v původním řízení byl s to odůvodnit jiné rozhodnutí o vině stěžovatele. Znalec stanovil výšku zájmové osoby (z videozáznamu) na (zaokrouhlených) 180 cm, a v rámci následného šetření předvídaného ustanovením § 282 tr. řádu k vyžádání předsedy senátu od VS ČR, věznice Plzeň (č. l. 14), sdělila lékařka - vedoucí ZS, že výška stěžovatele je 167,5 cm s tím, že měření bylo prováděno ve VS ČR Praha - Pankrác (č. l. 15). Při veřejném zasedání znalec S. uvedl, že pro přesnost měření výšky stěžovatele (u níž připustil toleranci 8 mm), si zaměřil výšku vypínače zachyceného rovněž na jednom z videozáběrů, přičemž v porovnání s jeho skutečnou výškou vyšla tolerance 4 mm (č. l. 18 verte). Posledně uvedený údaj koresponduje s údaji z písemného vyhotovení znaleckého posudku (č. l. 10), přičemž rozpor v objektivních číslech uváděných znalcem při veřejném zasedání lze evidentně přičíst chybě záznamu, neboť údaje v písemném vyhotovení posudku jsou zcela korektní a odpovídají stanovené toleranci, což musí být zřejmé každému, kdo si písemný znalecký posudek přečte. Soudy zjištěný evidentní rozpor v údaji o výšce stěžovatele a osoby z videozáznamu co do pravděpodobnosti vlivu na rozhodnutí o vině nestačil, ač je zřejmé, že metrický údaj k výšce osoby vykazuje mnohem vyšší míru přesnosti než v původním trestním řízení podané vyjádření pravděpodobnosti co do shodnosti osoby stěžovatele s osobou zachycenou na videozáznamu, učiněné znaleckým posudkem z oboru kriminalistiky, antropologické expertizy, a to na základě vyhodnocení pouhých 11 morfologických znaků (z obvyklých 35 až 40, resp. 80 až 90 - viz výslech znalce č. l. 554 až 565), kdy znalec připustil, že osob se stejným počtem jím nalezených a hodnocených morfologických znaků se může vyskytovat více, neboť pravděpodobnost výskytu nalezených morfologických znaků je 1 : 800 000 (č. l. 562).

44. Soud pominul skutečnost, že jeho povinností bylo v řízení o povolení obnovy zkoumat nový důkaz toliko z pohledu jeho možné či potenciální, nikoli zcela mimo jakoukoli rozumnou pochybnost prokázané schopnosti vychýlit rovinu ve prospěch pochybností o tom, zda je pachatelem skutku stěžovatel, tj. odsouzený (viz body 39, 40), a to za plného respektování zásady in dubio pro reo, která se samozřejmě musí uplatňovat i v řízení o povolení obnovy řízení, neboť stále jde o řízení trestní se všemi jeho potenciálními následky, v němž je proto třeba šetřit všechna základní práva stěžovatele, jakož i ústavní principy ovládající trestní řízení (bod 39). Ústavní soud nemůže přehlédnout Ústavě odporující vybočení soudu rozhodujícího o obnově řízení z procesního rámce vyhrazeného řízení o povolení obnovy řízení. Nemůže přehlédnout, že soud aktivisticky a v rozporu s příkazem plynoucím z ustanovení § 278 odst. 1 tr. řádu (viz slova "by mohly") svévolně, tj. mimo zákonný rámec vymezující předmětné řízení, nechal, nestranně nahlíženo, bezdůvodně, tj. nad rámec přípustného výkladu ustanovení § 282 odst. 1 tr. řádu (viz bod 39) vypracovat revizní znalecký posudek, když před tím slyšel při veřejném zasedání znalce D. D., který se sice kriticky stavěl k závěrům znalce prof. S., avšak v řízení o povolení obnovy sám žádný znalecký posudek nevypracoval, a tím méně znalecký posudek ke srovnání výšky stěžovatele a osoby z videozáznamu, což by asi ani nemohl vzhledem ke své specializaci (kriminalistická antropologická

expertiza), pro jejíž uplatnění neměl žádná "vstupní data" (např. změřenou délku kostí). Avšak přesto právě jeho tvrzení vedla soud údajně k pochybám o důvodnosti návrhu na povolení obnovy řízení, a k opatření revizního znaleckého posudku, jakož i k opatřování a provádění dalších důkazů, které by mohly snad toliko zpochybňovat, nikoli však vylučovat stěžovatelem prokazovanou skutečnost (rozdíl mezi výškou osoby na videozáznamu v porovnání se zjištěnou výškou stěžovatele), zjištěnou předloženým znaleckým posudkem prof. S. O tom, že soud svou jednostrannou snahou o zpochybnění posudku prof. S. vybočil z účelu řízení o povolení obnovy řízení, svědčí formulace obsažené v odůvodnění rozhodnutí, jako "nelze dle názoru soudu v daném případě jednoznačným způsobem konstatovat, že skutečnosti, které ze znaleckého zkoumání z oboru kriminalistika, odvětví forenzní biomechanika, vyplynuly, jsou z hlediska rozhodovací činnosti soudu o otázce viny a trestu odsouzeného natolik zásadního charakteru, že by samy o sobě či ve spojení se skutečnostmi a důkazy již dříve známými mohly přivodit jiné, pro odsouzeného příznivější závěry soudu, než jaké byly v původním nalézacím a odvolacím řízení učiněny." (č. l. 65). Tak se soud dopustil jednání *ultra vires* (bod 34), které zároveň představuje svévoli (bod 31) a porušení procesních základních práv stěžovatele (bod 42). Toto pochybení nenapravit stížnostní soud, který se spokojil s velmi stručným a neobsažným odůvodněním svého zamítavého usnesení, a tak pokračoval v porušování základních práv stěžovatele započatým soudem prvního stupně.

45. Na tomto místě chce Ústavní soud dodat, že se mu nejvíce jeví jako nevhodnější z hlediska zabezpečení nestrannosti a nepodjatosti soudce současná právní úprava, která předpokládá, že o povolení obnovy řízení rozhoduje stejný soud, ba stejný předseda senátu (jako v tomto případě), který rozhodoval v původním řízení. Ústavní soud poukazuje příkladmo na úpravu německou, kde soud nadřízený tomu, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni přikáže řízení o povolení obnovy jinému soudu ve svém obvodu, a teprve je-li obnova povolena, pokračuje v obnoveném řízení soud původní. Ostatně i v dané věci, z důvodů uvedených shora, se Ústavnímu soudu jeví přinejmenším jako vhodné, aby byla věc přikázána k rozhodnutí jinému senátu.

46. Jak řečeno shora, i v řízení o povolení obnovy řízení je třeba ctít princip *in dubio pro reo* a soudce rozhodující o povolení obnovy řízení by měl k posouzení věci přistupovat nepředpojatě, tj. být zásadně otevřený tomu, že předložený důkaz může dosavadní rozhodnutí o vině zvrátit. *Mutatis mutandis* tedy i zde platí následující závěry Evropského soudu pro lidská práva učiněné ve věci *Melich a Beck v. Česká republika* (rozhodnutí z 1. 7. 2008, bod 49, resp. 54): "... zásada *in dubio pro reo*, (...) vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (*Lavents proti Lotyšsku*, č. 58442/00, § 125, 28. listopadu 2002). (...) Soud konečně zdůrazňuje význam, jaký je nutno přikládat tomu, jak se věci jeví navenek, a rovněž zvýšené citlivosti veřejnosti na záruky řádného soudnictví (*Borgers proti Belgii*, rozsudek ze dne 30. října 1991, série A č. 214-B, § 24; *Öcalan proti Turecku* [velký senát], č. 46221/99, ESLP 2005-IV). Zároveň připomíná, že v otázce spravedlivosti mají smluvní státy užší prostor pro uvážení v oblasti trestního stíhání než v oblasti občanskoprávních sporů (*Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsku*, rozsudek ze dne 27. října 1993, série Ač. 274, § 32)."

47. Svrchu uvedeným svévolným vybočením z procesních mezí řízení o povolení obnovy, tedy jednáním *ultra vires*, představujícím porušení čl. 2 odst. 2 Listiny, došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces v různých jeho aspektech (přístupem vybočujícím ze zákonného rámce k hodnocení předloženého důkazu, jakož i aktivistickým postupem soudu při opatřování si dalších důkazů, tendujících v neprospěch stěžovatele, došlo přinejmenším k porušení zásady *in dubio pro reo*, odmítnutím obnovy řízení došlo k odepření přístupu k soudu, tj. k odmítnutí poskytnout stěžovateli spravedlnost). Proto není možno na tento proces pohlížet jako na *fair proces*, je-li posuzován jako celek. Neboť podle poslední uvedené rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (bod 48) platí i pro Ústavní soud, že: "Podle Úmluvy je úkolem Soudu zkoumat, zda bylo posuzované řízení spravedlivé jako celek, tj. včetně způsobu předkládání důkazů (*G. B.*, viz výše, § 59; *Pélissier a Sassi proti Francii* [velký senát], č. 25444/94, § 46, ESLP 1999-II)."

48. S ohledem na shora uvedená porušení základních práv stěžovatele Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, napadená rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.